

УДК 340.15

ПРАВОВІ ОСНОВИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В АКТАХ РАДИ ЄВРОПИ

Цукан Оксана Миколаївна,
здобувач кафедри
загальноправових дисциплін
(Харківський національний
університет внутрішніх справ,
м. Харків, Україна)

У статті проаналізовано правові засади транскордонного співробітництва в межах Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво територіальних громад та органів влади з використанням хронологічних та порівняльних методів.

У Європі тісний взаємозв'язок між правовими нормами Європейського Союзу, Ради Європи та національним законодавством країн є усталеним явищем. Транскордонне співробітництво є динамічним процесом, де правові норми Європейського Союзу, Ради Європи та національних держав відіграють свою роль, але жодна з них не переважає. Як зазначено в преамбулі Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або владою, транскордонне співробітництво не є міжнародним (між державами), а має на меті досягти єдності між членами Ради Європи «шляхом укладання угод в адміністративній сфері».

У статті зазначається, що правові інструменти Ради Європи та ЄС у сфері транскордонного співробітництва відрізняються своїм законодавством, зокрема природою та функцією регулювання, адже діяльність Ради Європи спрямована на забезпечення мінімального спільного регулювання відповідно до норми міжнародного права, тоді як органи ЄС прагнуть забезпечити суттєву юридичну гармонізацію законодавства держав-членів ЄС, але вони мають спільну мету – гармонізувати європейське національне законодавство і здійснювати спільні правові зміни.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, міжтериторіальне співробітництво, міжнародні угоди, Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво, Додатковий протокол, пояснювальна доповідь.

LEGAL FRAMEWORK FOR TRANSBOUNDARY COOPERATION IN THE ACT OF THE COUNCIL OF EUROPE

Tsukan Oksana Mykolayivna,
External Postgraduate Student at the
Department of General Law Disciplines
(Kharkiv National University
of Internal Affairs,
Kharkov, Ukraine)

The article analyzes the legal framework for cross-border cooperation in the European Framework Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities by using chronological and comparative methods.

In Europe, close relationship between legal norms of the European Union, the Council of Europe and the national legislation of the countries are a well-established phenomenon. Cross-

border cooperation (CBC) is a dynamic process where the legal norms of the European Union, the Council of Europe and the national ones have their roles, but none of them prevails.

As mentioned in the preamble of the European Framework Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities, transfrontier co-operation is not an international cooperation (between states), it has aim – to achieve unity between members of the Council of Europe, “by concluding agreements in the administrative field”.

It should be noted that the legal instruments of the Council of Europe and the EU in the field of cross-border cooperation differ in their law - nature and regulatory function: the activities of the Council of Europe are aimed to ensuring minimum common regulation in accordance with the standards of international law, while at the same time, the EU bodies aim to provide a substantial legal harmonization of the laws of the EU member states, but they share the common goal – to harmonize European national legislation and cover the common legal changes.

The Committee of Ministers of the Council of Europe, while signing the European Framework Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities, aware of the innovative nature of cross-border cooperation, has paved the way for further enhancement and broadening the legal basis for such cooperation in the light of the experience gained during the implementation of the provisions of the Convention. Thus, in legal acts of the Council of Europe, for almost 30 years, transfrontier co-operation has been further developed, its legal nature and functions have changed.

Key words: cross-border cooperation, interterritorial cooperation, international agreements, European framework convention on transfrontier co-operation, additional protocol, explanatory report.

Постановка проблеми. На території Європи однією з головних особливостей правового ландшафту є взаємодія між правовими нормами Європейського Союзу, Ради Європи та національного законодавства країн. Цей тісний взаємозв'язок є добре встановленим явищем, зокрема завдяки імплементації у національне законодавство європейських та міжнародних норм. Транскордонне співробітництво (далі – ТКС) є динамічним процесом, де правові норми Європейського Союзу, Ради Європи та держав-членів відіграють свою роль, але жодна з них не переважає [1].

Стан дослідження. Правові основи транскордонного співробітництва в актах Ради Європи були предметом дослідження в роботах різних учених, серед яких необхідно зазначити найбільш відомих: Е. Десаух, Б. Долез, М. Фріго, Н. Лабауле, Н. Леврат, Ф. Палермо, П. Пернталер тощо.

Водночас формування правових основ транскордонного співробітництва не досліджено за допомогою хронологічного та порівняльного методів, використання яких дасть можливість з'ясувати вектор правових змін у нормативних актах Ради Європи у становленні транскордонного співробітництва.

Зважаючи на це, **метою статі** є дослідження історичного формування правової бази транскордонного співробітництва в нормативно-правових актах Ради Європи.

Виклад основного матеріалу. Як зазначено в преамбулі Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, транскордонне співробітництво не є міжнародним співробітництвом «у чистому вигляді», воно реалізується задля досягнення більшого єднання між членами Ради Європи «шляхом укладання угод в адміністративній галузі» [2]. Це питання також розглянуто та розвинуто у Віденській конвенції про право договорів, у ст. 6 якої зазначено, що «кожна держава володіє правоздатністю укладати договори», у ст. 27 указано, що «учасник не може посилається на положення свого внутрішнього права як на виправдання для невиконання ним договору», а у ст. 47 додається, що «якщо

правомочність представника обумовлена спеціальним обмеженням, то на недодержання представником такого обмеження не можна посилається як на підставу недійсності вираженої ним згоди». Слід також зазначити, що ст. 7 зазначеної конвенції – умови або ситуації, згідно з якими особа вважається представником держави з метою прийняття тексту договору – унеможливує субнаціональні одиниці укладати такі міжнародні угоди, як про транскордонне співробітництво, а також не можна вважати, що вони представляють державу для цілей прийняття міжнародного договору [3].

З іншого боку, виходячи з етимології поняття «транскордонне співробітництво», зрозуміло, що цей термін стосується не лише держави, тому ТКС не можна вважати суто національним правовим питанням. Паралельно Регламент Європейського Парламенту та Ради № 1082/2006 установлює спільні положення щодо Європейської групи територіального співробітництва (далі – ЄГТС) та, здається, нівелює попередній висновок. Згідно з указаним регламентом, субнаціональні підрозділи мають можливість укладати транскордонні угоди з аналогічними іноземними колегами, засновувати спільний орган, незалежно від того, чи була раніше передбачена така можливість у національному законодавстві [4].

Таким чином, ключовим чинником для пояснення правової природи ТКС у європейському просторі є саме взаємодія між наднаціональним та національним правовим порядком.

Слід зазначити, що правові інструменти Ради Європи та ЄС у сфері транскордонного співробітництва відрізняються за своїм характером та регулятивною функцією: діяльність РЄ спрямована на забезпечення мінімального спільного регулювання, тоді як органи ЄС мають на меті забезпечити суттєву юридичну гармонізацію законодавств держав-членів ЄС, проте вони висвітлюють спільні правові зміни і поділяють спільну ціль – гармонізувати європейське національне законодавство [5; 6].

Такий спільний погляд наддержавних інституцій базується на сприянні інституціоналізації ТКС. У цьому контексті органи ТКС усе частіше розглядаються як інструменти координації політики, де беруть участь великі та впливові субнаціональні територіальні гравці. Водночас було б помилкою переоцінювати гармонізувальну роль, яку відіграють вищезазначені наднаціональні сили. Червоною ниткою проходить у правових документах ЄС, як і в РЄ, посилення на національні правові порядки [1].

Спільними точками дотику Регламенту ЄС про ЄГТС та Протоколу № 3 Європейської рамкової конвенції про Транскордонне співробітництво є положення про встановлення органу ТКС [7]. У цих документах зазначено, що орган євро регіонального співробітництва зобов'язується діяти відповідно до національного законодавства, де орган ТКС має штаб-квартиру. Також слід зазначити, що Регламент 1082/2006 та Протокол № 3 надають державам широкі повноваження у вирішенні питання про створення органу ТКС, посиляючись на такі поняття, як досягнення мети «соціальної та економічної згуртованості», суспільні інтереси або державна політика.

Історично ініціаторами транскордонного співробітництва з кінця 1950-х рр. були субрегіональні одиниці, розташовані на скандинавських, голландських, німецьких, французьких та швейцарських кордонах. Початкова мета такого співробітництва – подолання історичних бар'єрів, диспропорцій та проблем периферії, що спричинені бар'єрним ефектом національних кордонів, збитковими інвестиціями, неузгодженою діяльністю національних органів влади [8]. Більша частина такої співпраці була неформальною. Спільноти партнерів та влади мали зобов'язання тільки в межах конкретних угод. Така форма співпраці використовується на ранніх стадіях співробітництва або за відсутності правового підґрунтя, що дозволяє місцевим громадам та владі формалізувати своє співробітництво [9].

Співпраця спочатку формалізувалася за допомогою угод про співробітництво, підписаних керівниками місцевих громад та органів влади, і за умови затвердження дорадчих зборів цих громад та органів влади. Підписавши таку угоду, остання формалізує своє партнерство, встановлює спільні цілі та вступає у взаємні зобов'язання, одночасно долаючи розбіжності між країнами щодо адміністративної та інституційної структури [8]. Прикордонні регіони використовували метод «знизу – вгору», для інституціоналізації транскордонного співробітництва, водночас їм сприяли як міжнародні так і національні ініціативи. На засіданні дорадчого органу Ради Європи – Конференції міністрів, відповідальних за просторове / регіональне планування (СЕМАТ), заснованого в 1970 році, прийнято «Європейську стратегію регіонального планування», яка представляла першу коротку стратегію транскордонного співробітництва в Європі, через що у майбутньому планувався її подальший розвиток. Через 7 років ухвалено угоду Північної Ради про транскордонне співробітництво між муніципалітетами.

Але першим усеосяжним нормативно-правовим актом, що регулює транскордонне співробітництво на території Європи, була Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [2]. Багато часу знадобилося для узгодження тексту рамкової конвенції, що чітко відображає наявність недовіри у Договірних Сторін щодо транскордонного співробітництва (як інструмента, який містить потенційну загрозу та може вплинути на державний суверенітет). Як наслідок, зазначена конвенція не має прямого юридичного ефекту та не надає субнаціональним одиницям жодних повноважень для укладання транскордонних угод [10, с. 557; 11, с. 71–96; 12, с. 17–35].

Згідно з п. 4 ст. 3 Рамкової конвенції «Угоди та договори укладаються з належним урахуванням повноважень, передбачених внутрішнім законодавством кожної Договірної Сторони, щодо міжнародних відносин та загальної політики, а також з урахуванням будь-яких правил контролю чи нагляду, яких мають дотримуватися територіальні общини або власті», субнаціональні одиниці можуть укладати угоди з транскордонного співробітництва за умови, що Сторони (держави), дадуть на це дозвіл, ураховуючи свої конституційні положення. У будь-якому разі держави зберігають наглядову владу для того, щоб гарантувати, що загальна політика або міжнародні відносини держави в цілому можуть бути порушені, зокрема передбачають у цих міждержавних угодах, крім іншого, контекст, форми та межі, в яких можуть здійснювати свою діяльність конкретні територіальні общини та власті, зацікавлені у транскордонному співробітництві. Таким чином, у конвенції передбачено мінімальний рівень стандартів, чим здебільшого було зобов'язання «сприяти укладанню угод та досягненню домовленостей, які можуть бути для цього необхідними» [2].

Рамкова конвенція перевела транскордонне співробітництво з діяльності потенційної, тобто тієї, яка може належати до згаданої «юридичної» діяльності, яку Договірні держави домовилися «заохочувати» [13, с. 283]. Така співпраця між субнаціональними одиницями, що належать до двох різних національних юрисдикцій, є засобом виконання (відповідно до «зовнішнього виміру») повноважень національного правового порядку субнаціональних одиниць. У жодному разі повноваження уряду в загальній політиці чи зовнішніх відносинах не обмежуються цією Конвенцією. Вона не наділяє транскордонні відносини міжнародним характером [14].

До того ж Конвенція звузила дефініцію «транскордонного співробітництва» до співробітництва між сусідніми країнами, що мають спільний кордон. Також було зазначено, що сусідські угоди субнаціональних підрозділів не мають політичного значення та є співробітництвом «у таких галузях, як регіональний, міський та сільський

розвиток, охорона довкілля, поліпшення діяльності підприємств громадського користування і комунального обслуговування, а також взаємна допомога у надзвичайних ситуаціях» [14; 15, с. 54–55]. Окремо зазначено, що «територіальні общини або власті» – це общини, власті або органи, які відповідно до внутрішнього законодавства кожної держави здійснюють місцеві або регіональні функції [2]. Згідно з Європейською рамковою конвенцією про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями та пояснювальним докладом до неї, термін «територіальні общини або власті» використано як загальну категорію, яка може мати будь-яку форму наявної субнаціональної одиниці (локальна, регіональна).

Загалом, транскордонне співробітництво розглядається як інструмент для вирішення технічних або адміністративних проблем сусідніх місцевих субнаціональних одиниць [16, с. 27]. Відсутність у Рамковій Конвенції міжнародної правосуб'єктності субнаціональної одиниці показує, що транскордонні відносини вважаються вузькогалузевими та мають виконуватися у короткий проміжок часу. Із цього можна зробити висновок, що на той час інституціоналізація ТКС уважалася передчасною та потенційно небезпечною для національних загальних інтересів та національної зовнішньої політики. Тобто держава готова вкласти єдину угоду про транскордонне співробітництво, а не надавати органу ТКС інституційні повноваження [1].

Згадана конвенція отримала дуже багато критики. Вона не містила жодних конкретних зобов'язань із боку держави, а лише «підтримувати» та «заохочувати» ініціативи територіальних громад або влади, а також у ній відсутні права таких громад або органів влади укладати угоди про транскордонне співробітництво. Спроба подолання невизначеності виявилась у прийнятті Додаткового протоколу до неї. У ньому намагалися заповнити прогалини рамкової Конвенції, зокрема підґрунтя для національного законодавства, запровадження транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади в межах публічного права; правосуб'єктність органів транскордонного співробітництва [17]. Після набуття чинності в 1998 році Додатковий протокол став визначальним кроком у посиленні транскордонного співробітництва шляхом усунення основних недоліків, виявлених у Рамковій Конвенції [18, с. 1005–1022].

Зазначено такі новації, як право територіальних громад або властей укладати угоди про транскордонне співробітництво з територіальними общинами або властями інших держав, правова природа таких угод та можливість створення органу транскордонного співробітництва та його правосуб'єктність [19]. Не дивлячись на створення нових умов для ефективного розвитку ТКС, Додатковий протокол не скасував важливого обмеження для такого співробітництва, яке було передбачене в Рамковій конвенції, зокрема можливість відносин лише між країнами, що мають спільний кордон, тому ідея ТКС істотно обмежена і використовується суто для вирішення проблем прикордонних територій.

Це невиправдане обмеження знято після набрання чинності Протоколом № 2. Правові інструменти та нормативно-правова база Рамкової конвенції та Додаткового протоколу поширені на зовнішню співпрацю, яка не передбачає сусідських відносин. Міжтериторіальне співробітництво в протоколі № 2 означає «будь-яку спільну діяльність, спрямовану на започаткування відносин між територіальними общинами або властями двох або більше Договірних Сторін, крім відносин транскордонного співробітництва між сусідніми властями, зокрема укладання угод про співробітництво з територіальними общинами або властями інших держав» [20]. Таким чином, транскордонне співробітництво дістало подальшого розвитку.

Іншою невизначеністю у Додатковому протоколі є те, що положення, що дозволяють субнаціональним одиницям засновувати транскордонний орган, не є спільними

для різних сусідніх держав, стосуються різних національних правових систем. Воно стало наслідком ускладнення правового регулювання ТКС. Держави укладали угоди, в яких передбачалася спільна регуляторна база для такого органу, що спричиняло укладання чималої кількості угод та варіативності у визначенні обсягу прав та функцій. Лише після 14 років із дня підписання Додаткового протоколу було прийнято чітку правову базу для інституціоналізованого співробітництва між територіальними громадами або владою, що знайшла своє відображення у Протоколі № 3 Рамкової Конвенції щодо правил організації транскордонного органу [7].

Таблиця 1

Інституційно-правовий розвиток ТКС у Європейській рамковій конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями

Рамкова Конвенція (дата підписання: 21.05.1980)	Додатковий протокол (дата підписання: 09.11.1995)	Протокол № 2 (дата підписання: 05.05.1998)	Протокол № 3 (дата підписання: 16.11.2009)
Дата набрання чинності 22.12.1993	Дата набрання чинності 05.02.2005	Дата набрання чинності 05.02.2005	Дата набрання чинності 01.03.2013
1. Держави заохочують транскордонне співробітництво; 2. Можливість укладання угод про ТКС в адміністративній галузі; 3. Угоди та договори укладаються з належним урахуванням повноважень, передбачених внутрішнім законодавством кожної Договірної Сторони, щодо міжнародних відносин; 4. Співробітництво між країнами, що мають спільний кордон	1. Право територіальних громад або властей укласти угоди про транскордонне співробітництво з територіальними общинами або властями інших держав; 2. Запровадження ТКС між територіальними громадами або органами влади в межах публічного права; 3. Правосуб'єктність органів ТКС	Інструменти та нормативно-правова база Рамкової конвенції та Додаткового протоколу поширені на зовнішню співпрацю, яка не передбачає сусідських відносин (спільного кордону)	1. Інституціоналізація співробітництва між територіальними громадами або владою; 2. Можливість створення органу євро регіонального співробітництва, як юридичної особи, що має діяти відповідно до національного законодавства, тієї країни, де розташована штаб-квартира

[Джерело: авторська розробка]

Висновки. Таким чином, у правових актах Ради Європи (майже за 30 років) поняття «транскордонне співробітництво» дістало подальшого розвитку (Табл. 1). Варто зазначити, що можливість і процедуру розширення конвенції передбачено у ст. 8.2 Рамкової конвенції: «Будь-яка пропозиція, зроблена однією або декількома Договірними Сторонами з метою доповнення або розширення цієї Конвенції чи типових угод та домовленостей, повідомляється Генеральному секретареві Ради Європи. Генеральний секретар виносить її на розгляд Комітету міністрів Ради Європи, який приймає рішення щодо неї» [2]. Слід зазначити, що під час підписання Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями Комітет міністрів Ради Європи, усвідомлюючи новаторський характер транскордонного співробітництва, заклавав можливості для подальшого вдосконалення і розширення правової основи такого співробітництва у світлі досвіду, набутого під час виконання положень Конвенції [14].

Також розробники зазначеної конвенції винесли з її основного тексту типові угоди, статuti та договори про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або органами влади у додаток № 1 до самої Конвенції. Таким чином, надали їм іншої юридичної сили, ніж має сама Конвенція. Як зазначено у пояснювальному докладі, таке розташування правових норм було необхідним для більшої гнучкості. Це створило більш широкі можливості для ухвалення різних рішень державам та територіальним громадам для задоволення різних потреб співпраці.

Список використаних джерел:

1. Strazzari D. Harmonizing Trends vs Domestic Regulatory Frameworks: Looking for the European Law on Cross-border Cooperation. *European Journal of Legal Studies*, Vol. 4, Issue 1 (Summer 2011), p. 151–203. 2011. URL: <http://www.ejls.eu/8/104UK.pdf>.
2. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_106/conv
3. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118
4. Регламент Європейського Парламенту та Ради № 1082/2006. *Official Journal of the European Union*. 2006. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1082&from=EN>.
5. Engl A. Future Perspectives on Territorial Cooperation in Europe: The EC Regulation on a European Grouping of Territorial Cooperation and the Planned Council of Europe Third Protocol to the Madrid Outline Convention concerning Euroregional Co-operation Groupings // European Diversity and Autonomy Papers-EDAP. 2007. URL: www.eurac.edu/edap.
6. Labayle H. Vers un droit commun de la coopération transfrontalière? / Henry Labayle. Брюссель: Bruylant, 2007. 280 с.
7. Протокол N 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань європейського співробітництва (ОЄС) // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_947/conv
8. Institutional aspects of cross-border cooperation. 1999. URL: https://www.aebr.eu/files/publications/inst_asp_99.en.pdf.
9. Practical guide to transfrontier co-operation. 2006. URL: <http://www.europuglia.it/component/phocadownload/category/25-italia-albania?download=121:guida-pratica-alla-cooperazione-transfrontaliera-2007-2013>.
10. Decaux E. La convention-cadre sur la coopération transfrontalière des collectivités ou des autorités locales'. *RGDIP*. 1984. № 88. С. 557–620.
11. Frigo M. La cooperazione regionale nella convenzione del Consiglio d'Europa del 1980 e i limiti della sua attuazione in Italia Regioni, costituzione e rapporti internazionali // Relazioni con la Comunità europea e cooperazione transfrontaliera. Milan: Franco Angeli, 1995. P. 71–96.
12. Levrat N. L'émergence des instruments juridiques de la coopération transfrontalière au sein du Conseil de l'Europe // Le droit des relations transfrontalières entre autorités régionales ou locales relevant d'Etats distincts / Nicolas Levrat. Bruxelles: Bruylant, 2005. P. 17–35.
13. Palermo F. Cross-Border Cooperation as an Indicator for Institutional Evolution of Autonomy: The Case of Trentino-South Tyrol // Beyond a One-Dimensional State: an Emerging Right to Autonomy. Leiden-Boston: Martinus Nijhoff, 2005. P. 277–304.
14. Пояснювальна доповідь до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями // European Treaty

Series. 1980. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800ca433>.

15. Levrat N. Le droit applicable aux accords de coopération transfrontière entre collectivités publiques infra-étatique. Nicolas Levrat. Paris: PUF, 1994. 458 с.

16. Pernthaler P. Le basi giuridiche ed i limiti della sua istituzionalizzazione // La bozza di statuto della regione europea. Trento: Regione Autonoma Trentino-Alto Adige, 1997. P. 17-38.

17. Пояснювальна доповідь до Додаткового протоколу Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. *European Treaty Series*. 1980. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800cb5ed>

18. Dolez B. Le Protocole Additionnel à la Convention Cadre Européenne sur la coopération transfrontalière des collectivités ou autorités territoriales', (1996). 100(4). // *Revue général de droit international public*, 1996.

19. Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_099/conv

20. Протокол N 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_520/conv

УДК 342.4

РОЛЬ СУДІВ СИСТЕМИ СУДОУСТРОЮ ТА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВЕРХОВЕНСТВА КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Черняк Євгенія Валеріївна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного права
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна)

У статті розглядаються питання про роль судів системи судоустрою та Конституційного Суду України у становленні верховенства Конституції як базового принципу організації й функціонування правової держави на засадах її підпорядкування Конституції й праву загалом. Висвітлюється практичне значення застосування правила прямої дії норм Конституції як важливого засобу подолання неузгодженості, суперечності та невідповідності Конституції між нормами права. З ухваленням законів України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 р. № 2147-VIII, «Про Конституційний